

Ekonomiavdelningen

Direktiv och anvisningar

Verksamhetsplan 2026–2028 och budget 2026

Innehållsförteckning

Direktiv och anvisningar	1
1 Vision, mål och styrning.....	3
1.1 Vision och mål.....	3
1.2 Övergripande mål	3
1.3 God ekonomisk hushållning.....	5
1.4 Finansiella mål	6
1.5 Ekonomiska principer.....	6
2 Planeringsförutsättningar.....	8
2.1 Planerings- och uppföljningsprocessen.....	8
2.2 Omvärld och påverkansfaktorer.....	9
3 Nämndernas preliminära ramar.....	21
3.1 Volymförändring.....	21
3.2 Indexuppräknings/pengnivåer	21
3.3 Hantering av pensionskostnader och nytt pensionsavtal	22
3.4 Personalomkostnader	22
3.5 Semesterlöneskuld	23
3.6 Overhead	23
4 Investeringsverksamheten.....	24
4.1 Anslagsfinansierade investeringar	24
4.2 Exploateringsfinansierade investeringar	24
4.3 Kapitalkostnader	25
5 Främjande och förebyggande arbete, samt civil beredskap	26
5.1 Främjande och förebyggande arbete.....	26
5.2 Civil beredskap	27
5.3 Övriga prioriteringar	27

I Vision, mål och styrning

I *Direktiv och anvisningar för Verksamhetsplan 2026–2028 och Budget 2026* presenteras de förutsättningar och riktlinjer som ska ligga till grund för nämndernas förslag till verksamhetsplan och budget. Dokumentet inleds med en beskrivning av kommunens vision, samt de övergripande och finansiella målen. Därefter följer en genomgång av planeringsförutsättningar, preliminära ekonomiska ramar för nämnderna samt riktlinjer för investeringar, mark och exploatering.

Mer detaljerade anvisningar för nämndernas arbete med verksamhetsplanerna, tabeller över preliminära kostnader, intäkter och investeringar samt tidplan, återfinns i bilagorna 2–5.

1.1 Vision och mål

Kommunens vision och övergripande mål pekar ut riktningen och ambitionsnivån för Österåkers kommun. I kommunens budget ska verksamhetsmål, finansiella mål, samt riktlinjer, som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning, anges. Resultatet ska sedan utvärderas i förvaltningsberättelsen i delårsbokslutet och årsbokslutet för att visa om måluppfyllelsen är förenlig med de mål Kommunfullmäktige beslutat om.

***Med kvalitet, trygghet och
valfrihet i fokus,
skapar vi en hållbar framtid.
Österåker - möjligheternas
skärgårdskommun***

Kommunens vision ska genomsyra kommunens verksamheter, helägda bolag och de beslut som fattas om kommunens framtida inriktning.

I visionen lyfts fyra strategiska områden fram: kvalitet, trygghet, valfrihet och hållbar framtid.

1.2 Övergripande mål

Visionen tydliggörs bland annat genom Kommunfullmäktiges övergripande mål och nämndernas resultatmål och indikatorer. Österåkers kommun arbetar efter en mål- och resultatstyrningsmodell, som utgör styrmodell för nämnderna avseende planering, uppföljning, analys och åtgärder. Som en del av

styrmodellen tar respektive nämnd fram resultatmål, resultatindikatorer och mätmetod utifrån Kommunfullmäktiges övergripande mål och de anvisningar som finns i bilaga 2. Målarbetet i nämnderna ska vara klart i samband med fastställandet av de preliminära verksamhetsplanerna, senast 5 september.

Inför den nya mandatperioden fastslog Kommunfullmäktige fyra övergripande mål. Målen utgår från översiktsplanen och från visionen och pekar ut de prioriterade områdena för arbetet under mandatperioden.

Mål 1: Österåkers verksamheter präglas av hög kvalitet

Kommunens verksamheter ska hålla en hög kvalitet och ständigt utvecklas för att möta invånarnas, brukarnas och besökarnas behov och förväntningar. Utvecklingsarbetet vilar på kommunens strategi för verksamhetsutveckling som betonar delaktighet, ett kundfokuserat arbetssätt och kontinuerliga förbättringar i hela organisationen. Särskilt fokus ligger på att

stärka och utveckla kommunens kärnverksamheter.

Mål 2: Österåker har en robust och effektiv ekonomi

En stark ekonomi är en förutsättning för att kunna erbjuda verksamheter av god kvalitet. Under målet är det därför fokus på att använda kommunens gemensamma resurser på ett ansvarsfullt, effektivt och långsiktigt hållbart sätt, som säkrar kvaliteten både i den befintliga verksamheten och såväl som den framtida. Den ekonomiska planeringen är långsiktig och bidrar till en robusthet som skapar handlingsutrymme och beredskap för både konjunktursvängningar och framtida demografiska förändringar.

Mål 3: Österåker är en trygg kommun för alla som vistas, verkar och bor här

Trygghet är en grundförutsättning för ett gott samhälle. Österåkers kommun ska vara en plats där invånare, medarbetare, brukare och besökare känner sig trygga. Arbetet inom målet omfattar både trygghetsskapande åtgärder och långsiktiga, främjande insatser som stärker tryggheten genom hela livet. Trygghetsfrågorna är tvärsektoriella och berör såväl kommunens verksamheter som det offentliga rummet.

Mål 4: Österåkers utveckling sker med fokus på en hållbar framtid

Österåker är en kommun som växer och tillväxten ska ske på ett ansvarsfullt och hållbart sätt. Ett offensivt och innovativt förhållningssätt till hållbarhet ska genomsyra arbetet. Under målet ryms både ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet och program för dessa tre områden lägger grunden för arbetet.

I.3 God ekonomisk hushållning

En god ekonomi är en förutsättning för att kunna förverkliga kommunens vision och för att nå uppsatta mål. Det är en viktig del i kommunkoncernens hållbara utveckling och handlar om att kommunen ska använda offentliga medel på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Det gör att dagens kommuninvånare får ut så mycket som möjligt för sina skattepengar, och att morgondagens kommuninvånare försäkras minst samma servicenivå som dagens kommuninvånare.

För att uppnå en god ekonomisk hushållning har kommunen tagit fram övergripande mål för nämnder och bolag, samt finansiella mål

och förutsättningar för verksamheten.

Kommunkoncernens bolag ska bidra till god ekonomisk hushållning genom att uppfylla Kommunfullmäktiges uppsatta mål, framtagna styrande dokument, samt ägardirektivens krav på ekonomiska mål.

Uppföljning av god ekonomisk hushållning görs av Kommunfullmäktige i samband med behandling av budget, delårsrapport och årsredovisningen. Det ingår också i kommunens planerings- och uppföljningsprocess att ta fram en tioårsplan för långsiktig ekonomisk planering vartannat år, vilket ger möjligheter för kommunen att verka för en hållbar ekonomisk utveckling.

1.4 Finansiella mål

För att kunna styra kommunens verksamhet ur ett finansiellt perspektiv krävs finansiella mål. De finansiella målen ska leda till en robust, effektiv och hållbar ekonomisk utveckling för kommunen. Direktiven är utformade så att de finansiella målen kan uppfyllas. De övergripande finansiella målen inför budget 2026 och planåren 2027 och 2028 är:

- Kommunens soliditet ska öka över tid
- Kommunens resultat ska, som andel av skatter och bidrag, minst vara 1 procent för budgetåret och 2 procent för mandatperioden
- Mandatperiodens anslagsfinansierade investeringar ska vara självfinansierade
- Kommunens utdebitering ska vara så låg som möjligt. Utrymme för detta skapas bland annat genom att kostnadsutvecklingen per invånare inte ska överstiga 3 procent i snitt under mandatperioden

Syftet med första målet är att bygga kommunens långsiktiga betalningsförmåga. För en rättvisande bild av kommunens ekonomiska ställning beräknas målet inklusive samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt, men exklusive effekter av regelförändringar kopplade till redovisningsprinciper. Målet mäts genom att titta på trenden för soliditet över en tioårsperiod och målet kan anses uppfyllt om trenden är positiv.

Syftet med andra målet är att skapa en robusthet i kommunens ekonomi. Genom att planera för positiva resultat, både under budgetåret och under mandatperioden, läggs en god grund för att kunna finansiera kommunens framtida investeringar. Målet mäts genom att ställa årets budgeterade resultat och resultatutfallet över mandatperioden mot

skatteintäkter, generella bidrag och tilldelning i utjämningsystemet.

Syftet med tredje målet är att kommunens finansiella handlingsutrymme ska kunna hållas intakt över tid. Därför ska, när den löpande driften finansierats, en tillräcklig stor andel av intäkterna återstå för att kunna finansiera årets investeringar. Målet mäts genom att titta på självfinansieringsgraden och är uppfyllt om 100 procent av de anslagsfinansierade investeringarna finansieras av resultat sett över mandatperioden.

Syftet med fjärde målet är att kommunen över tid ska kunna vidmakthålla en god balans mellan löpande intäkter och kostnader. Detta är viktigt för att fortsatt kunna hålla låg utdebitering av kommuninvånarna och därmed skattesatsen så låg som möjligt.

2025 har Österåker den lägsta kommunala skattesatsen i landet med 16,60 öre per skattekrone och budgetförutsättningarna för 2026 utgår från en bibehållen skattesats.

1.5 Ekonomiska principer

Principiella ställningstaganden och ärenden av större vikt kopplat till budget och ekonomi ska alltid behandlas av Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktige. Det kan till exempel handla om taxor och avgifter.

Kommunfullmäktige tilldelar nämnderna en nettoram bestående av kostnader och intäkter för driften. Kommunfullmäktige kan ange särskilda ändamål som hela eller delar av anslaget ska användas till, ett exempel på ett sådant ändamål är kommunens avskrivningar. I övrigt har nämnden rätt att inom tilldelad kostnads- och intäktsram omfördela resurser mellan verksamhetsområden, efter avstämning med ekonomiavdelningen. För verksamheter i egen regi kan inte omfördelning ske mellan verksamhetsområden, men däremot mellan

enheter inom verksamhetsområdet (undantaget är anslagsfinansierade verksamheter).

Tilldelade ramar utgör den yttersta restriktionen för verksamheten. Beslut som fattas av nämnden ska rymmas inom tilldelad ram. Större förändringar eller avvikelser från vad Kommunfullmäktige beslutat måste behandlas av Kommunfullmäktige.

Avvikelser som uppstår under innevarande budgetår ska så långt det är möjligt hanteras av nämnderna inom tilldelad budgetram. I de fall avvikelser inte går att hantera inom tilldelad budgetram, exempelvis kopplat till större förändringar i volymer, kommer detta istället hanteras i kommande års budget, där nämnderna kompenseras för volymförändringar.

Alla ärenden som medför ekonomiska konsekvenser utöver nämndernas tilldelade

ramar för innevarande budgetår eller som innebär ekonomiska konsekvenser på längre sikt, ska stämmas av med ekonomiavdelningen innan handlingar lämnas över till Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktige för behandling.

Nämnderna ska göra ekonomiska uppföljningar, så kallade månadsrapporter, sex gånger under året: februari, mars, april, juni, september och oktober. Både utfall och prognos ska kommenteras i förhållande till budget. Av kommentarerna ska framgå vilka antaganden som använts i prognosen, vilka osäkerhetsfaktorer som finns och vad som orsakat eventuella avvikelser. Vid avvikelser ska nämnden redogöra för hur de planerar att åtgärda detta under året. Utöver månadsrapporter görs ett delårsbokslut per augusti och därefter ett årsbokslut och en årsredovisning.

2 Planeringsförutsättningar

2.1 Planerings- och uppföljningsprocessen

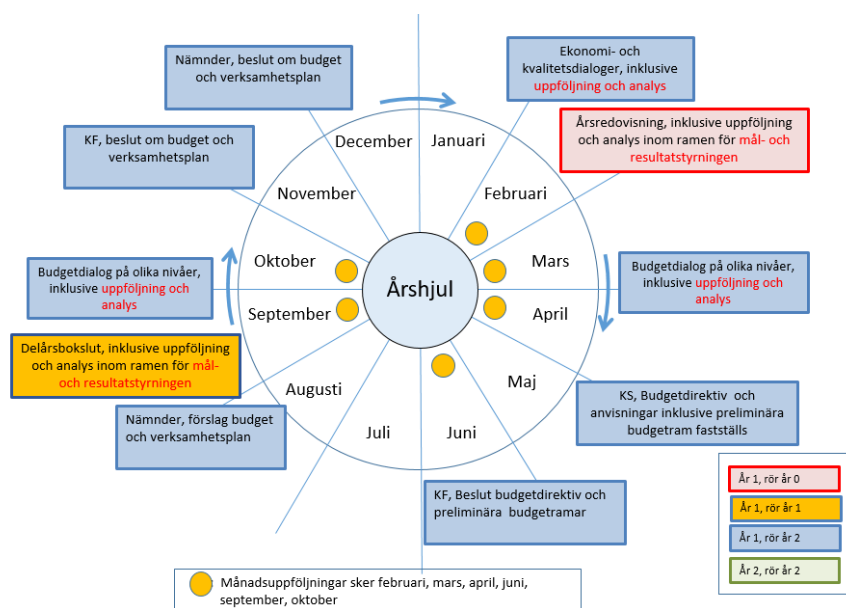
Kommunen ska varje år upprätta en budget för nästkommande år och en plan för kommunens ekonomi under den kommande tvåårsperioden. Mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska anges i planen. I budgeten ska även skattesats och anslag till verksamheterna anges, samt hur verksamheten ska finansieras och hur den ekonomiska ställningen beräknas bli vid budgetårets slut.

Senast under mars månad påbörjas planeringsprocessen med budgetdialoger, både med tjänstemän och politiska företrädare. I dialogerna med tjänstemän utvärderas och analyseras föregående års resultat, både gällande kvalitet och ekonomi. Utöver detta sker även avstämningar mellan förvaltningarna och ekonomiavdelningen gällande prognostiserade volymer inför kommande budget- och planår.

I den politiska beredningen behandlas kommunens ekonomiska förutsättningar, finansiella mål och prioriteringar med hänsyn till kommunens övergripande mål. Direktiv och anvisningar tas upp i Kommunstyrelsen 26 maj och i Kommunfullmäktige 16 juni 2025. Respektive nämnd tar fram förslag till verksamhetsplan och budget enligt Kommunfullmäktiges preliminära ramar. Förslag till verksamhetsplan och budget ska vara behandlat av respektive nämnd senast den 5 september och färdigmarkerat i Stratsys senast den 29 augusti.

Beslut om ramar per nämnd, samt skattesats, fattas av Kommunstyrelsen 20 oktober och av Kommunfullmäktige 17 november. Nämnderna ska därefter fastställa en verksamhetsplan och budget utifrån Kommunfullmäktiges beslut om ramarna. En utförligare tidsplan för budgetprocessen bifogas direktivet (se bilaga 5).

Figur 1: Planerings- och uppföljningsprocessen Österåkers kommun

2.2 Omvärld och påverkansfaktorer

Direktiv och anvisningar för verksamhetsplan 2026–2028 och budget 2026 bygger på flera omvärlds- och påverkansfaktorer, bland annat de ekonomiska förutsättningarna från tidigare år, konjunkturläget, skatteunderlagsutvecklingen och den demografiska utvecklingen i kommunen. Antaganden och prognoser görs utifrån idag kända faktorer och ett antal framtida troliga scenarion. Det är betydande risker, storheter och krafter i rörelse som ger en stor osäkerhet gällande den ekonomiska utvecklingen. Efter flera år av konjunktursvängningar på grund av pandemi, krig och politisk turbulens är osäkerheten i antaganden och prognoser hög.

Nedan följer de omvärlds- och påverkansfaktorer som har legat till grund för direktiven.

2.2.1 Ekonomiska förutsättningar från tidigare år

Budgeten för 2025 upprättades med försiktighet då världen fortsatt antogs befinna sig i lågkonjunktur. Enligt prognos förväntades arbetslösheten ligga på höga nivåer med en svag utveckling av arbetade timmar, vilket förväntades leda till en långsammare ökning av skatteunderlaget under 2025 än det tioåriga historiska genomsnittet.

I budget 2025 var skattesatsen för Österåkers kommun oförändrad jämfört med 2024 och uppgick till 16:60 kr. Budgeterat resultat uppgick till 50 mnkr. Det gjordes en generell indexuppräknings om 2,4 procent för pris- och löneökningar. Utöver generell indexuppräknings gjordes extra uppräknings inom förskola och skola. Kompensation för volymförändringar enligt kommunens befolkningsprognos, samt ett antal extra resursförstärkningar inom olika verksamhetsområden kopplat till politiska

uppdrag gjordes också. För icke pengrelaterad verksamhet anvisades nämnderna en generell effektivisering om 0,5 procent.

2.2.2 Översyn av utjämningsystemet

2022 tillsatte regeringen en utredning för att se över samtliga delar av utjämningsystemet, inklusive LSS-utjämnings. Syftet med uppdraget var att säkerställa att den kommunalekonomiska utjämnings ska ge kommuner likvärdiga ekonomiska förutsättningar att tillhandahålla välfärd och annan kommunal service, trots skillnader i skattekraft och strukturella förutsättningar. Under sommaren 2024 lämnades utredningen till civilministern (SOU 2024:50). Förslaget innehöll en omfattande översyn av utjämningsystemet och flera förslag till förändringar. Under hösten 2024 skickades förslaget ut på en remissrunda där berörda myndigheter, organisationer, kommuner och andra intressenter fick möjlighet att lämna sina synpunkter på förslaget.

Förslaget i sin helhet kommer att påverka Österåkers kommun, och en majoritet av kommunerna i Stockholms län, negativt. Under 2025 förväntas regeringen att bereda förslaget, men det är ännu inte klarlagt i vilken omfattning eller vilka delar som är aktuella. Förvaltningen bevakar fortsatt frågan.

2.2.3 Konjunkturläget

Sverige befinner sig i en lågkonjunktur som förväntas bestå fram till och med 2026. Omvärlden har varit mycket turbulent under flera år. Efter pandemin inleddes Rysslands krig mot Ukraina, inflationen steg globalt och Israel och Palestina har trappat upp konflikten i Gaza, vilket sprider oroligheter till fler länder i mellanöstern. USA har deklarerat att de vill bli mer självförsörjande och har som medel för att nå dit föreslagit höga tullar som påverkar världshandeln.

Prognosen för BNP-tillväxten i Sverige 2026 är 2,4 procent. BNP-gapet¹ för 2026 beräknas bli -0,5 procent, vilket indikerar en lågkonjunktur. Först 2027 förväntas BNP-gapet bli noll efter att ha varit negativt sedan 2023.

Inflationen i Sverige har sjunkit från mycket höga nivåer 2022 och 2023. Riksbanken har som mål att inflationen ska vara låg och stabil och har satt ett inflationsmål på 2 procent (mätt med KPIF²). För mars 2025 var inflationen 2,3 procent enligt KPIF. Styrräntan har justerats enligt konjunkturläget och sänktes till 2,25 procent i mars 2025, från tidigare högsta nivå 4,0 procent under 2024. Riksbankens prognos för styrräntan framåt visar på att den kommer att vara oförändrad under kommande år, men Riksbanken understryker att de kommer vara reaktiva vid förändringar i omvärlden. Tvärtom mot Riksbanken tror andra prognosmakare att styrräntan kan komma att sänkas ytterligare under 2025.

Valutan påverkar inflationen och den svenska kronan har under en längre tid varit svag och sjunkit i värde. Om kronan är svag får Sverige en importerad inflation, alltså att priser på varor och tjänster som importeras ökar, vilket skedde under 2024. Under de första månaderna av 2025 har kronan i stället stärkts cirka 8 procent, vilket ger nästan en procentenhet lägre inflation. Den starka kronan ger lägre priser på den svenska marknaden, men innebär samtidigt att det blir mer utmanade för exportföretag, eftersom deras varor blir dyrare på exportmarknaden.

Producentprisindex³ i mars 2025 föll 3,0 procent jämfört med februari 2025 på grund av lägre energipriser, samt en stärkt krona.

Konjunkturbarometern är en enkätundersökning som Konjunkturinstitutet genomför på månadsbasis och som mäter hur hushåll och olika samhällssektorer ser på sina ekonomiska förutsättningar i nuläget och i framtiden. Resultaten för april 2025 visar på ett dämpat stämningsläge jämfört med normalt. Främst hushållen har minskad framtidstro och uppvisar en pessimism gällande både den egna och Sveriges framtida ekonomi. Näringslivet som helhet uppvisade ett oförändrat stämningsläge och ligger nära normalt utfall.

Sedan Donald Trump installerats som president i USA har många uttalanden och beslut påverkat den globala marknaden, både ekonomiskt och politiskt. Den 2 april 2025 uttalade sig presidenten om omfattande nya tullar, vilket bidrog till kraftiga börsfall.

¹ BNP-gapet är ett mått på det totala resursutnyttjandet i ekonomin, där produktivitet och arbetade timmar tas i beaktning. Den faktiska produktionen/efterfrågan sätts i relation till den potentiella produktionen/utbudet.

² Konsumentprisindex med fast ränta

³ Producentprisindex mäter prisutvecklingen för produkter producerade av svenska företag

Tabell 1: Nyckeltal för den svenska ekonomin, utfall och prognos enligt SKR.

	Utfall			Prognos			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
BNP, kalenderkorrigerad	2,9	0,0	1,0	1,8	2,4	2,5	2,0
Arbetade timmar	2,3	1,8	-0,3	0,3	0,9	1,1	1,0
Arbetslöshet, andel av arbetskraften	7,5	7,6	8,4	8,6	8,3	7,8	7,6
Timlön, nationalräkenskaperna	3,9	3,3	3,9	3,7	3,4	3,5	3,5
Timlön, konjunkturlönestatistiken	2,7	3,8	4,1	3,7	3,4	3,5	3,5
Inflation, KPIF	7,7	6,0	1,9	2,6	1,8	1,9	2,0
Inflation, KPI	8,4	8,5	2,8	0,6	1,4	2,2	2,4
Befolkning 15–74 år	0,5	0,6	0,2	0,3	0,1	0,1	0,2

Källa: SKR, cirkulär 25:21 Planeringsföresättningar för åren 2025–2028

Trumps politiska uttalanden är ofta kontroversiella och bidrar till en ökad osäkerhet om huruvida USA är ett tryggt land att investera i och för den amerikanska dollarn som global reservvaluta.

USA har gjort klart för Europa att USA inte kommer att betala för Europas försvar. President Trump har även gjort uttalanden som stöttar Ryssland, vilket har lett till att EU gör stora satsningar på försvaret de kommande åren och EU har presenterat en ny upprustningsplan för Europa. Det handlar bland annat om att göra undantag från EU:s skuldregler, vilket gör att länder med hög statsskuld kan satsa på sitt försvar. Tyskland har lättat på den i lag inskrivna ”skuldbromsen” för att kunna satsa stora belopp på försvaret under de kommande tio åren. Sverige är med i upprustningen och planerar att låta försvarsutgifterna succesivt öka, för att 2028 uppgå till 2,6 procent av BNP.

2.2.4 Ukraina

Med anledning av kriget i Ukraina aktiverades EU:s massflyktsdirektiv den 4 mars 2022.

Massflyktsdirektivet innebär att ukrainska medborgare, eller de som har skyddsstatus i Ukraina och har lämnat landet, kan få ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i Sverige.

Under 2024 ändrades lagstiftningen för personer med uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet. Syftet var att förbättra levnadsvillkoren för ukrainare som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och ge dem större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden på ett ändamålsenligt och samhällsekonomiskt effektivt sätt. De har möjlighet att folkbokföra sig efter ett års vistelse i Sverige och personer som har fått uppehållstillstånd med skydd enligt massflyktsdirektivet har i dagsläget uppehållstillstånd till den 4 mars 2026.

I april 2025 befann sig cirka 100 barn och ungdomar i förskole- och skolåldern i Österåker, varav cirka 90 av dessa går i förskola, skola eller gymnasium i kommunen. Av de 100 ukrainska barn och ungdomarna är cirka 90 utav dem folkbokförda. Ett tiotal är fortfarande inte folkbokförda per mars 2025. Migrationsverket ersätter kostnader för barn och elever i skola och förskola, för de med uppehållstillstånd enligt massskyddsdirektivet,

eller de som är asylsökande. För de som är folkbokförda övergår det ekonomiska ansvaret till kommunen.

Ukrainare har även rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. För Österåkers kommun innebär det att cirka tre procent av antalet hushåll med ekonomiskt bistånd är från Ukraina.

I rikets framskrivning av befolkningsprognosen antar SCB att alla ukrainare kommer att utvandra 2026 vid masskyddsdirektivets slutdatum. Österåkers prognos har inte tagit utvandring av ukrainare i beaktning i prognosarbetet, läs mer under avsnittet Demografisk förändring.

Uppskattningsvis befinner sig cirka 450 personer från Ukraina i kommunen under masskyddsdirektivet. Av dessa är cirka 320 personer folkbokförda och cirka 130 personer registrerade hos migrationsverket.

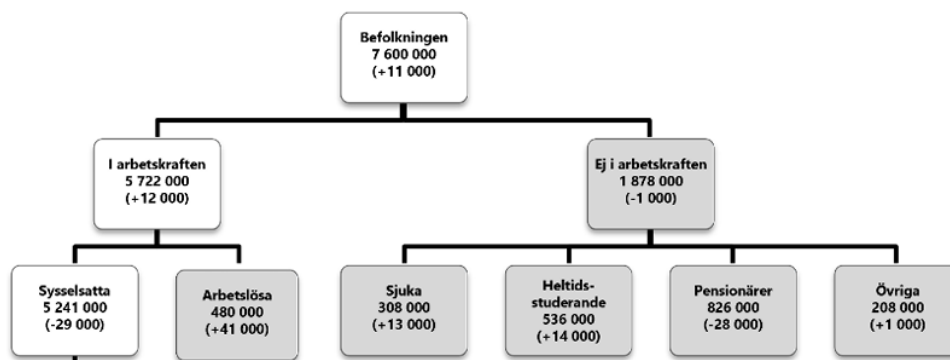
2.2.5 Arbetsmarknad

Kommunen följer statistik för arbetsmarknaden både från SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU), samt

Arbetsförmedlingens statistik över registrerade arbetslösa. SCB:s statistik behandlar sysselsättningsgrad, total arbetslöshet, samt arbetade timmar. Det är SCB:s statistik som utgör underlag till regeringens, SKR:s och andra prognosinstituts prognoser. SCB arbetskraftsundersökningar beskriver den aktuella arbetsmarknadssituationen för befolkningen i åldern 15–74 år. SCB:s statistik bygger på undersökningar gjorda genom slumpmässigt urval och har en bredare definition av arbetslöshet jämfört med Arbetsförmedlingen. Den är också jämförbar med andra länders statistik, medan Arbetsförmedlingens data endast visar de som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingens statistik över registrerade arbetslösa visar utfallet för Österåker, vilket är intressant att följa då den lokala arbetslösheten kan påverka verksamheternas kostnader och ligger till grund för exempelvis ekonomiskt bistånd.

Arbetsmarknaden utvecklades svagare 2024 än prognostiserat, där antalet arbetade timmar blev lägre och arbetslösheten blev högre än

Figur 2: Arbetsmarknaden för hela befolkningen (15–74 år) 2024, förändring mot 2023 inom parentes.

väntat. Under 2025 antas arbetslösheten återhämta sig något under andra halvåret, men fortsatt ligga på högre nivåer än normalt. Årsutfallet för arbetslöshet förväntades ligga på samma nivåer som för 2024.

För 2024 var genomsnittet för arbetslöshetstalet 8,4 procent enligt SCB. 2025 förväntas arbetslösheten ligga på 8,6 procent, enligt regeringen och SKR, för att sedan sjunka något till 8,2 procent 2026. 2027 förväntas arbetslösheten sjunka till 7,8 procent. Konjunkturinstitutet prognostiserar en arbetslöshet på 8,9 procent för 2025 och 8,6 procent för 2026.

Månadsstatistik för mars 2025 från SCB visar att arbetslösheten sjönk i mars till 8,1 procent från 8,9 procent månaden innan.

Sysselsättningsgraden (andelen sysselsatta i befolkningen i åldersgruppen 15–74 år) är 68,7 procent, vilket är en ökning med 1,0 procentenhet på månadsbasis. Antalet arbetade timmar uppgår till i genomsnitt 171,4 miljoner

timmar per vecka, vilket är högre än snittet för 2024. Statistiken för arbetsmarknaden har varit instabil under inledningen av året. Prognoserna är att arbetsmarknaden stabiliseras under våren för att förbättras under senare delen av 2025.

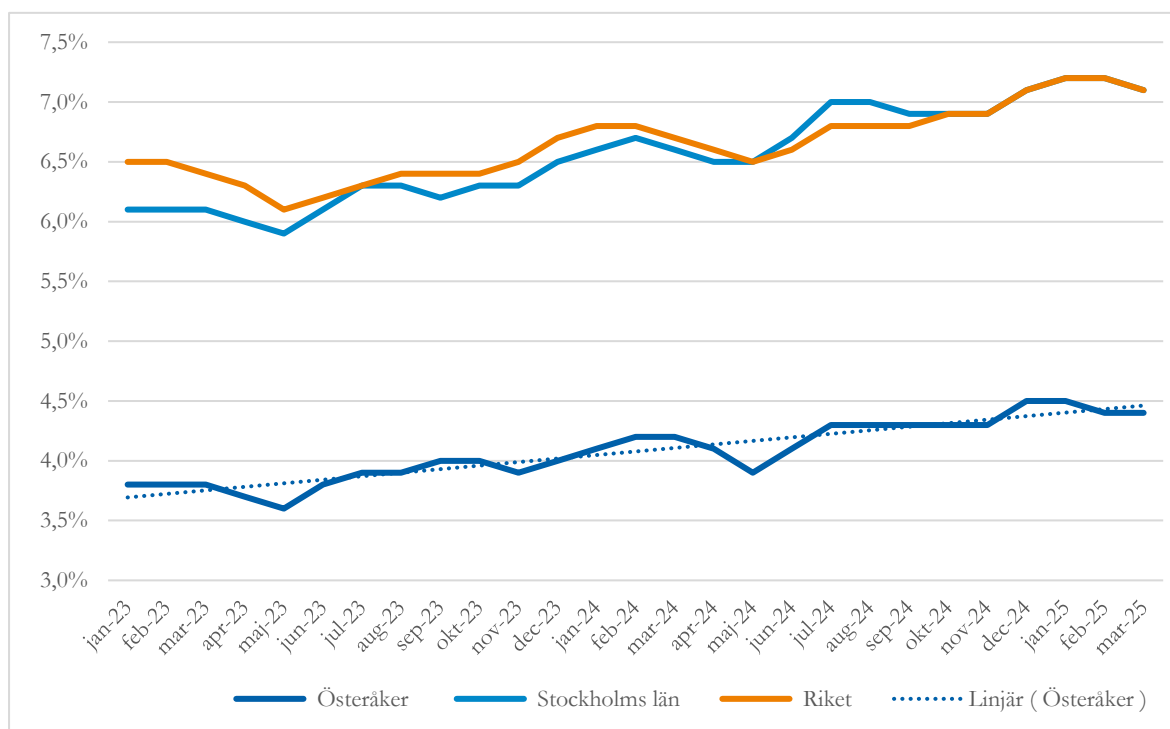
För Österåker var 1 648 personer inskrivna hos Arbetsförmedlingen i mars 2025, vilket är en ökning med 98 personer jämfört med samma månad föregående år. Arbetslösheten var 4,4 procent i Österåker i mars 2025, enligt Arbetsförmedlingens registerbaserade statistik, vilket är en ökning med 0,2 procentenheter jämfört med samma period 2024. I länet som helhet ligger arbetslösheten på 7,1 procent, en ökning med 0,5 procentenheter jämfört med mars 2024. De som fortsatt har det svårast på arbetsmarknaden är unga och utrikes födda.

Tabell 2: Arbetslöshet enligt Arbetsförmedlingens registerbaserade statistik för riket, Stockholms län samt Österåkers kommun

Mars 2025	Österåker	Stockholms län	Riket
16–64 år	4,4 %	7,1 %	7,1 %
Utrikes födda	9,8 %	13,1 %	15,6 %
Ungdomsarbetslöshet 18–24 år	4,9 %	6,8 %	7,7 %
Utrikes födda, 18–24 år	10,1 %	11,7 %	13,5 %

Källa: Arbetsförmedlingen

Diagram 1: Arbetslöshet enligt Arbetsförmedlingens registerbaserade statistik över öppet arbetslösa och sökande i program för riket, Stockholms län och Österåker, 16–64 år

Källa: Arbetsförmedlingen

2.2.6 Skatteunderlagsutveckling

Kommunsektorn är i mycket stor utsträckning beroende av skatteunderlagsutvecklingen, som främst består av löner och pensioner, i såväl den egna kommunen som i riket.

Skatteunderlagstillväxten för 2024 fastställs i december 2025. SKR prognostiserar ett fortsatt svagt skatteunderlag med en tillväxt på cirka 3,7 procent. Det är lägre än ett historiskt genomsnitt på cirka 4,2 procent och anledningen är att avmattningen på arbetsmarknaden med fallande sysselsättning höll tillbaka skatteunderlagstillväxten i följ.

Skatteunderlaget beräknas stärkas under 2025 med en skatteunderlagstillväxt om cirka 4,2 procent. Återhämtningen på arbetsmarknaden beräknas utebli, men antalet arbetade timmar

och timlönen bidrar till att stärka skatteunderlagstillväxten.

Under 2026 väntas konjunkturen stärkas och sysselsättningen stiga. Detta leder till att skatteunderlaget återigen förväntas växa i linje med det historiska genomsnittet.

SKR:s skatteunderlagsprognos från april visar på en något lägre skatteunderlagstillväxt 2025 och 2026 än skatteunderlagsprognosen från februari. Den sämre konjunkturutvecklingen minskar antalet arbetade timmar. Från 2027 sker en återhämtning där försvarssatsningar bidrar. Aktuell prognos visar dock en lägre skatteunderlagsutveckling sammantaget för åren 2024–2028 jämfört med tidigare prognoser.

Regeringens och Ekonomistyrningsverkets (ESV) högre prognoser av skatteunderlaget på längre sikt, jämfört med SKR, beror framför allt på att SKR låser sina beräkningar senare och därmed beaktar mer information. SKR har i en svagare konjunkturutveckling 2025 och 2026 i sin bedömning på grund av handelskonflikten och den ökade osäkerheten, vilket andra prognosmakare inte hunnit beakta i sina bedömningar.

Beräkningar till *Direktiv och anvisningar för verksamhetsplan 2026–2028 och budget 2026* bygger framför allt på antaganden från SKR:s skattunderlagsprognos gällande förväntade skatteintäkter, generella stadsbidrag, kommunalekonomisk utjämning och kommunala fastighetsavgifter från april 2025.

Tabell 3: De senaste skatteunderlagsprognoserna per april 2025

Per år	2024	2025	2026	2027	2028
SKR, <i>aktuell</i>	3,7	4,2	4,1	4,5	4,3
SKR, <i>förgående</i>	3,5	4,4	4,5	4,5	4,1
Regeringen, <i>april*</i>	3,5	4,5	4,8	5	3,9
ESV, <i>mars</i>	3,5	4	5	5,1	4,4
Akkumulerat					
SKR, <i>aktuell</i>	3,7	8	12,4	17,5	22,6
SKR, <i>förgående</i>	3,5	8	12,9	17,9	22,8
Regeringen, <i>april</i>	3,5	8,2	13,3	19	23,7
ESV, <i>mars</i>	3,5	7,6	13	18,8	24
* Regeringens siffror visar prognosen från vårpropositionen för 2025. Uppräkningsfaktorerna för 2024 och 2025 fastställdes i september 2024 i förordning 2024:669. För 2024 är faktorn 3,1 procent och 2025 är den 4,5 procent					

Källa: Ekonomistyrningsverket, regeringen, SKR

2.2.7 Demografiska förändringar

Under de senaste åren har det varit stora variationer i kommunens befolkningstillväxt, från 3,4 procent 2021 till 0,3 procent 2023. 2024 ökade befolkningen med 1 procent, vilket är 505 personer.

Under inledningen av 2025 har fortsatt befolkningsökning uteblivit och preliminära uppgifter från invånarregistret för slutet av april visar på ett invånarantal i nivå med årsskiftet. Även under förra året uteblev befolkningsökning under första delen av året, men tog sedan fart under sommaren och hösten, främst på grund av att ukrainare fick möjlighet att folkbokföra sig.

Befolkningsprognosen för Österåkers kommun utförs på våren och bygger på antagande om antal födda och döda, samt antaganden kring in- och utflyttade. Prognosen bygger även på antaganden om nybyggnationer i kommunen och att generellt 60 procent av dessa står klara under planåren.

Nybyggnationsprognosen för 2025 innehåller knappt 90 nybyggnationer och består framför allt av spridda nybyggnationer i form av småhus. Nybyggnationsprognosen för 2026 innehåller 250 nybyggnationer, bland annat 160 hyresrätter och bostadsrätter i centrala lägen, samt spridda nybyggnationer i form av småhus. Underlaget för prognosen bygger på data och omvärldsfaktorer framtagna vintern 2024/2025.

Enligt Österåkers befolkningsprognos antas befolkningen öka med cirka 260 personer under 2025, vilket är en befolkningsökning motsvarande 0,5 procent. Sweco, som tar fram kommunens befolkningsprognos, använder sedan 2024 en justerad prognosmodellen som inkluderar en utglesning av invånare på grund av den senaste tidens svaga

befolkningsutveckling och det ekonomiska läget.

Ukrainares möjlighet till folkbokföring har bidragit till kommunens befolkningsökning under 2024 och i prognosen för 2025 väntas ungefär ytterligare 100 personer från Ukraina att folkbokföra sig. I befolkningsprognosen för 2025 beräknas det att drygt 400 barn kommer att födas och att drygt 360 personer kommer att avlida, vilket ger ett födelsenetto omkring 40. I prognosen beräknas att drygt 3 170 personer kommer flytta till Österåker och att omkring 2 950 personer kommer att lämna kommunen. In- och utflytt beräknas tillsammans ge ett tillskott om drygt 220 invånare.

SCB publicerar varje år en framskrivning av Sveriges befolkning. På kort sikt kan den ses som en prognos, men på längre sikt ska framskrivningen ses som ett antagande som utgår från att dagens beteenden, trender, regler och allmänna förutsättningar förblir detsamma i framtiden. Förändringar i samhället kan redan på kort sikt göra att förutsättningarna för framskrivningen förändras, och därmed också beräkningarna om framtidens befolkningsutveckling.

Befolkningen i Sverige beräknas framöver att öka i en långsammare takt än tidigare. Det beror på att antagandens görs att det är fler

som avlider än som föds kommande år. Trots detta prognostiseras befolkningen ändå öka då fler invandrar till, än som utvandrar från, Sverige.

I Österåkers kommun har befolkningen under den senaste tioårsperioden ökat med 21 procent, vilket kan jämföras med rikets befolkning som ökat med 8,6 procent. Österåker väntas ha en fortsatt stark befolkningsökning på grund av fortsatt nybyggnation och beräknas öka med 19 procent fram till 2034, vilket kan jämföras med den prognostiserade ökningen för riket om 1,9 procent under samma period.⁴

SCB har i sin nationella prognos inkluderat en fortsatt invandring av ukrainare under 2025,

men också en utvandring av ukrainare under 2026 med motiveringen att masskyddsdirektivet och rätten till folkbokföring upphör 4 mars 2026. SCB understryker att en stor osäkerhet råder kring detta, då massflyktsdirektivet har förlängts tidigare, men SCB:s praxis är bygga prognosen på gällande regelverk/lagar.

I kommunens prognos ingår ingen ökad utvandring av ukrainare under 2026. Anledningen till detta är dels den stora osäkerheten kring omvärldsläget och möjligheten för ukrainare att återvända, dels att SCB:s prognosförfarande inte var känt vid framtagandet av kommunens prognos 2025. I Österåkers kommun finns uppskattningsvis 450 personer från Ukraina där en majoritet är folkbokförd sedan 2024.

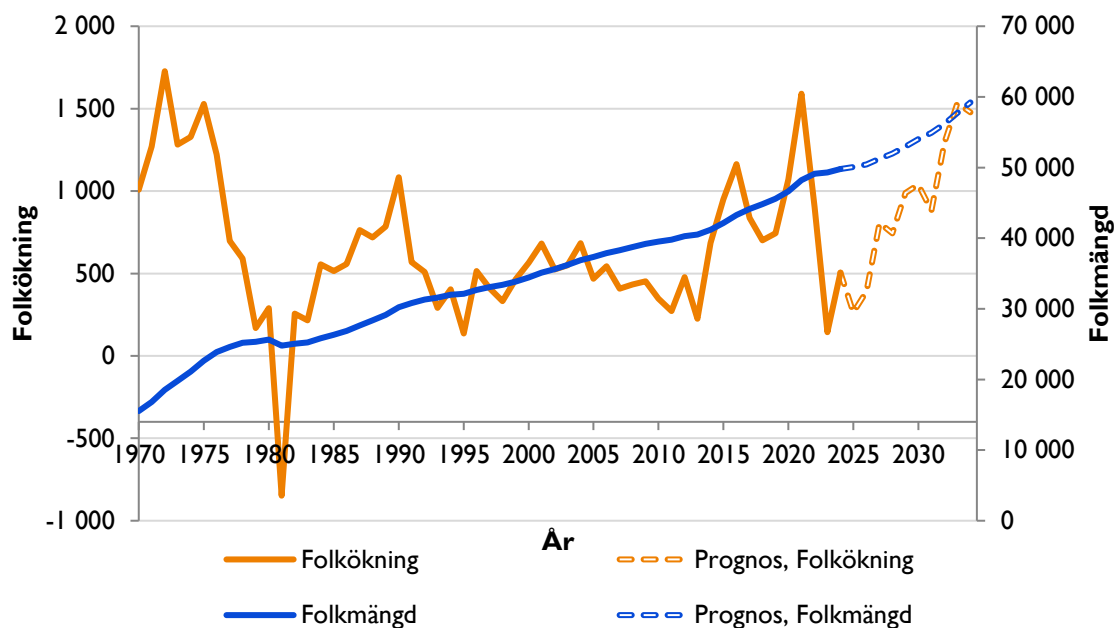
Barnafödandet är fortsatt lågt i Sverige. Antalet födda barn per kvinna var 2024 det lägsta som någonsin uppmätts – 1,43. För första gången sedan 2003 föddes färre än 100 000 barn och antalet födda beräknas att fortsätta ligga på en låg nivå. I Österåkers kommun beräknas omkring 400 barn födas per år under de närmsta åren, vilket innebär något färre barn i förskoleåldern för Österåkers del kommande budget- och planår. För åldersgruppen 6–15 år ser antalet skolbarn/skolungdomar ut att öka under kommande budget- och planår med omkring ett femtiotal elever årligen i kommunen.

Antalet och andelen äldre i Sverige kommer att öka i takt med att livslängden ökar och att det föds allt färre barn. Det medför att det

⁴ Projekt/Detaljplan Näsängen är upphävd och kommer inte att byggas. I prognosen är den dock inkluderat och genererar i ett tillskott i befolkning mellan 2030-2034. Det rör sig i storleksordning omkring 1100 invånare

fram till 2034. Befolkningsprognosen kommer att uppdateras inför framtagandet av verksamhetsplan och budget, där Näsängen kommer att exkluderas.

Diagram 2: Folkmängd och befolkningsökning i Österåkers kommun 1970–2024, samt prognos 2025–2034

kommer att dö fler människor än det föds i Sverige. Det har inte hänt i Sverige sedan början av 1800-talet, med undantag för några år runt millennieskiftet. I Österåkers befolkningsprognos beräknas kommunen fortsatt att ha ett positivt födelsenetto, det vill säga det kommer att födas fler än antalet som avlider. Födelseöverskottet kommer dock vara lågt och bidra med ett tillskott om cirka 25 invånare årligen under budget- och planår.

Enligt befolkningsprognosen väntas antalet invånare i Österåker öka med i genomsnitt 550 personer årligen de kommande fyra åren. Befolkningsökningen väntas ligga på en lägre nivå under 2025 och 2026, för att sedan öka under 2027 och 2028.

Befolkningsprognosen är starkt förknippad med nybyggnation och i kommunen prognostiseras framför allt inflyttning av personer i förvärvsarbetande ålder med barn eller med barn på väg. På längre sikt är antagandena i prognosen mer osäkra. Mellan 2028 och 2034 beräknas i genomsnitt 730 nybyggnationer stå klara per år. Antagandena är nedreviderade utifrån osäkerhetsfaktorer

och beräknas generera befolkningsökningar i genomsnitt på drygt 1100 personer årligen.

Tabell 4: Antal personer i olika åldersgrupper, utfall 2022–2024, prognos 2025–2028

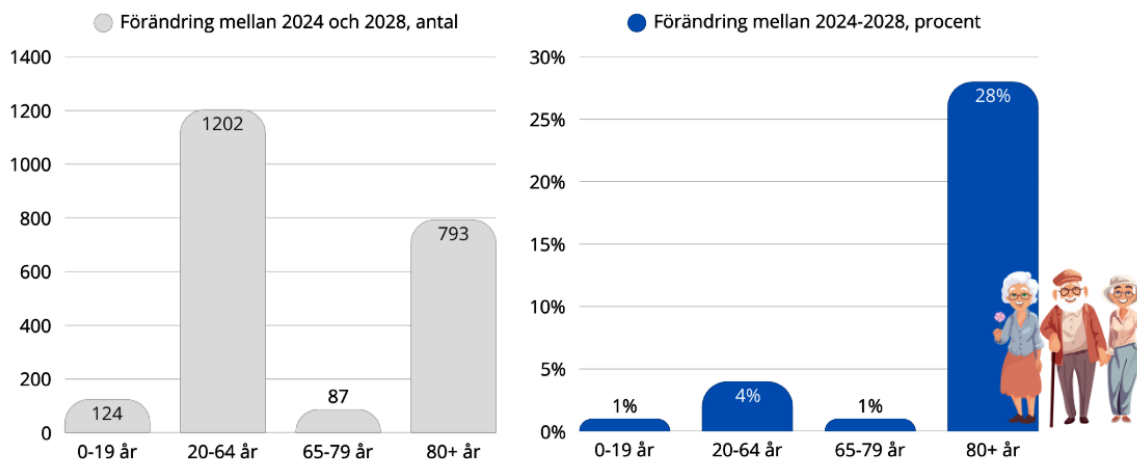
		Utfall			Prognos			
	Ålder	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Nyfödda	0 år	480	465	442	435	433	441	454
Förändringar i %		-5,9	-3,1	-4,9	-1,5	-0,4	1,8	2,9
Förskolebarn	1–5 år	3 111	3 048	3 000	2 961	2 874	2 873	2 887
Förändringar i %		1,5	-2,0	-1,6	-1,3	-3,0	0,0	0,5
Skolbarn	6–15 år	6 587	6 548	6 621	6 661	6 713	6 785	6 847
Förändringar i %		1,3	-0,6	1,1	0,6	0,8	1,1	0,9
Gymnasium	16–19 år	2 741	2 732	2 709	2 652	2 663	2 671	2 708
Förändringar i %		2,1	-0,3	-0,8	-2,1	0,4	0,3	1,4
Förvärvsarbetande	20–64 år	27 235	27 364	27 733	27 853	28 089	28 593	28 935
Förändringar i %		2,2	0,5	1,3	0,4	0,8	1,8	1,2
Äldre:	65–79 år	6 655	6 552	6 422	6 391	6 351	6 394	6 509
Förändringar i %		-0,3	-1,5	-2,0	-0,5	-0,6	0,7	1,8
	80+ år	2 329	2 573	2 860	3 098	3 319	3 491	3 653
Förändringar i %		9,2	10,5	11,2	8,3	7,1	5,2	4,6
	90+ år	336	347	365	383	424	470	520
Förändringar i %		4,7	3,3	5,2	4,9	10,8	10,7	10,80
Hela befolkningen		49 138	49 282	49 787	50 051	50 442	51 248	51 993

Källa: SCB, samt Österåkers kommuns befolkningsprognos 2025, gjord av Sweco våren 2025

Givet att befolkningsutvecklingen följer prognosen för 2025 skulle det innebära följande förändringar i antal för verksamheternas respektive målgrupper under verksamhetsåret 2026:

- Förskolebarn (1–5 år) minskning med cirka 90 barn
- Grundskolan (6–15 år) ökning med cirka 50 elever
- Gymnasieskolan (16–19 år) ökning med cirka 10 elever

Diagram 3: Prognos av förändring av antal invånare i olika åldersgrupper mellan 2024 och 2028

Källa: SCB, samt Österåkers kommuns befolkningsprognos 2024, gjord av Sweco våren 2024

Målgruppen för äldreomsorg (över 65 år) ökar med omkring 180 personer, där gruppen 65–79 år väntas minska med ett fyrtiotal personer, medan gruppen 80 år och äldre står för en ökning om cirka 220 personer.

I Diagram 3 visualiseras befolkningsförändringar för grupperna barn och unga, personer i arbetsför ålder och äldre, där det tydligt framgår att åldersgruppen 80 år och äldre är den grupp som står för den största procentuella förändringen mellan 2024 och 2028. Andelen 0–19 åringar beräknas öka marginellt, främst genom inflytt.

2.2.8 Demografisk försörjningskvot

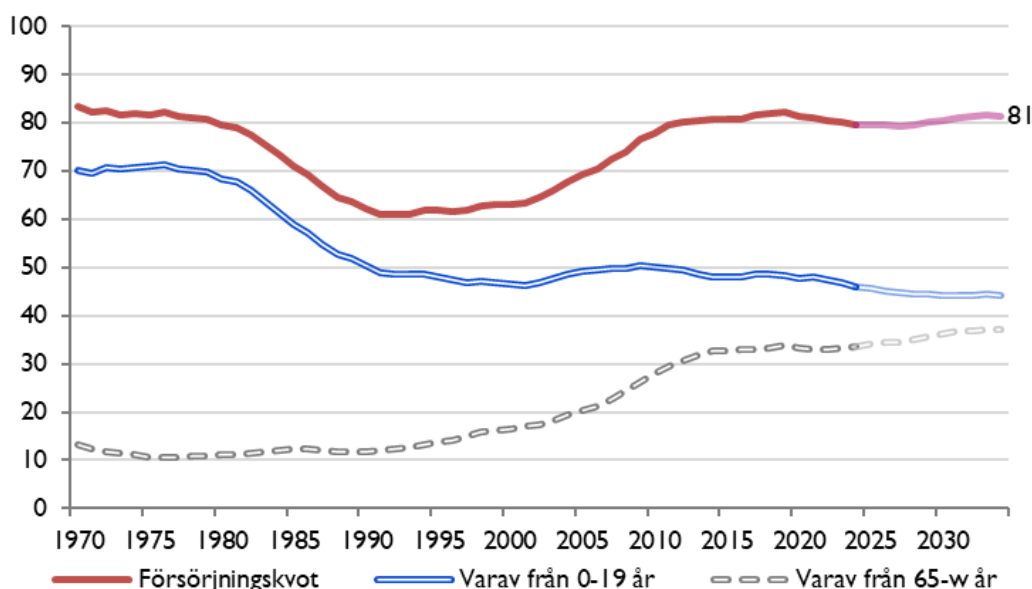
Den demografiska försörjningskvoten eller beroendekvoten är ett enkelt mått för att beskriva åldersstrukturen i ett land. Så kallade icke-produktiva grupper i befolkningen jämförs med så kallade produktiva grupper. Dessa grupper kan konstrueras på olika vis, men ofta räknas barn och unga 0–19 år, samt de som är äldre än 65 år, som icke-produktiva.

Den produktiva gruppen är den åldersgrupp där andelen förvärvsarbetare i regel är hög, i den här jämförelsen 20–64 år. En låg försörjningskvot innebär att befolkningen består av fler personer i produktiv ålder jämfört med icke-produktiva.

För Österåker var den totala demografiska försörjningskvoten 80 sista december 2024, vilket betyder att 100 personer i åldern 20–64 år ska försörja 80 personer, fördelat på 46 barn och unga och 33 personer som är äldre än 65 år. Både rikets (77) och länets (67) försörjningskvot är lägre än Österåkers. Sammantaget beräknas en relativt konstant försörjningskvot för Österåker under prognosperioden.

I det kommunalekonomiska utjämningsystemet tas det bland annat hänsyn till demografiska aspekter och med anledning av den demografiska sammansättningen har Österåker under de senaste åren fått ta del av utjämnningen.

Diagram 4: Försörjningskvot i Österåker, utfall 1970–2024 samt prognos 2025–2034.

Källa: SCB, samt Österåkers kommuns befolkningsprognos 2025, gjord av Sweco våren 2025

3 Nämndernas preliminära ramar

Nämndernas budgetramar för 2026 grundar sig i stor utsträckning på prestationer, så kallad prestationsbudgetering. Prestationsbudgetering innebär att resursfördelningen baseras på volymbeslut, det vill säga att priset kopplas till prestation. Ekonomiavdelningen och förvaltningarna har tillsammans haft avstämmningar och gjort avvägningar gällande volymförändringar.

Beräkningen av budget 2026 bygger på:

- Bokslut för 2024
- Budget 2025, exklusive kostnader av engångskaraktär
- Bokslutsprognosen för 2025
- Volymförändringar med hänsyn till bland annat kommunens befolkningsprognos
- Generell indexuppräknings för verksamheter
- Generell effektivisering för icke pengrelaterad verksamhet

Respektive nämnd ska upprätta en budget enligt Kommunfullmäktiges preliminära ramar inför budget 2026. Fördelning av nämndernas preliminära bruttokostnader och intäkter framgår av bilaga 3.

3.1 Volymförändring

Nämndernas totala volymökningar har beräknats till cirka 40 mnkr i budget 2026 och är fullt kompenserade. Volymerna kan komma att revideras under hösten 2025 beroende på bland annat utvecklingen av omvärldsfaktorer och prognoser.

3.2 Indexuppräknings/pengnivåer

Preliminär indexuppräknings i direktivet inför budget 2026 är 1,6 procent och består av full

komensation för lönerelaterade kostnadsökningar om cirka 3 procent från april 2026. Till direktivet har ingen hänsyn tagits till priskomensation, vilket kan komma att justeras inför slutgiltig budget. Taxor/avgifter, förutom maxtaxan och försäljning av tjänster, det vill säga intäkter, har beräknats med 2 procent. Den totala nettokostnaden för indexuppräknings beräknas till cirka 42 mnkr. Pengnivåer för olika verksamhetsområden tas fram av berörda nämnder med hänsyn taget till den totala kostnaden för indexuppräknings som tak. Indexuppräknings kan komma att revideras under hösten 2025 beroende på bland annat utvecklingen av omvärldsfaktorer och prognoser.

Österåkers kommun ingår i samverkansområden för gymnasiet (Storsthlm) respektive vuxenutbildningen (Kunskapscentrum Nordost, KCNO). Inom dessa samverkansområden tillämpas gemensam prislista.

För verksamhet som inte är pengfinansierad har en generell effektivisering beräknats till 0,5 procent.

3.3 Hantering av pensionskostnader och nytt pensionsavtal

För att lindra den ekonomiska belastningen under de år då pensionsutbetalningarna ökar kraftigt har Österåkers kommun reserverat medel motsvarande hela pensionsskulden före 1998 i form av ansvarsförbindelsen under eget kapital i balansräkning. Pensionskostnader i form av utbetalningar från ansvarsförbindelsen för budget 2026 och planåren 2027–2028 uppskattas till knappt 50 mnkr (inklusive löneskatt) årligen.

Under 2023 och 2024 ökade kommunens pensionskostnader markant, främst på grund av inflationen och ett nytt pensionsavtal. Under 2025 återgick pensionskostnaderna till mer stabila nivåer med anledning av den lägre inflationen. I prognosen för 2026 beräknas pensionskostnaderna minska ytterligare, för att under perioden 2027–2028 stabiliseras med antagande om att inflationen ska stabiliseras runt 2 procent.

Inflationen (KPI) har stor betydelse för kommunens pensionskostnader.

Prisbasbeloppet (PBB) för 2026 fastställs av regeringen i september och grundas i KPI per juni. Prisbasbeloppet ligger bland annat till grund för värdesäkring av intjänad pension och får kostnadseffekt på alla delar inom kommunens totala pensionskostnader.

3.4 Personalomkostnader

Personalkostnader för nämnderna består i huvudsak av lönekostnader, samt ett schablonmässigt påslag som ska täcka kostnaden för arbetsgivaravgifter, avtalsförsäkring och kollektivavtalad pensionskostnad, det så kallade PO-pålägget. I direktiv för 2026 beräknas personalomkostnader preliminärt till 40,7 procent för anställda upp till 65 år, vilket innebär en sänkning jämfört med 2025 (41,4 procent). För anställda som vid årets ingång fyllt 65 år beräknas nivån preliminärt till 16 procent. För anställda som vid årets ingång är 19–23 år beräknas nivån till 39 procent. För att behålla kommunens konkurrensneutralitet ska PO-pålägget täcka arbetsgivaravgifter, avtalsförsäkringar och kollektivavtalad pension. Bedömningen av PO-pålägget för 2026 är preliminär och är beroende av bland annat inflationsutvecklingen. Om inflationstakten blir högre än i prognosen kan preliminärt PO-pålägg för 2026 behöva höjas.

3.5 Semesterlöneskuld

Förändring av semesterlöneskulden hanteras av respektive enhet inom kommunorganisationen, vilket är viktigt ur ett konkurrensneutralitetsperspektiv. Det är också viktigt att respektive förvaltning tar hänsyn till semesterlöneskulden i bokslutsprognoserna under året.

Det är arbetsgivarens skyldighet att se till att minst 20 semesterdagar, under förutsättning att de är förenade med semesterlön, tas ut i ledighet under semesteråret. Eftersträvaransvärt är att medarbetare har möjlighet att ta ut en sammanhållen ledighet under huvudsemestern, juni – augusti, och att arbetsgivaren uppmuntrar detta ur ett arbetsmiljöperspektiv för ett långsiktigt hållbart medarbetarskap.

3.6 Overhead

Overhead (OH) är ett samlat begrepp som syftar till kommunens centrala kostnader för bland annat administration, stödfunktioner,

centrala lokaler med mera. Syftet med systemet är att kommunens administration ska effektiviseras och konkurrensneutralisera verksamheter i egen regi.

Kostnaderna för overhead fördelas i organisationen genom fastställda fördelningsnycklar. Exempel på fördelningsnyckel kan vara antal anställda, antal system med mera. Kostnaden för administration ska alltid vara en fråga för genomlysning. Kommunstyrelsens förvaltning arbetar aktivt med att se över de samlade kostnaderna för administration, genom effektivisering och ständiga förbättringar och är ålagda en generell effektivisering om 0,5 procent. Under 2025 fortsätter förvaltning arbetet med att se över nuvarande modell av overhead för att säkerställa att syftet med modellen uppnås, samt att det finns transparens och enkelhet i utformningen.

4 Investeringsverksamheten

I kommunen sker både anslags- och exploateringsfinansierade investeringar. De anslagsfinansierade investeringarna finansieras med kommunens egna medel och består i huvudsak av underhåll av kommunala anläggningar samt nya anläggningar, ofta kopplat till planerad expansion av kommunen. Exploateringsfinansierade investeringar avser åtgärder för att iordningställa råmark för att kunna bygga bostäder och verksamhetslokaler. Dessa investeringar ska vara självfinansierad över projektens livslängd.

4.1 Anslagsfinansierade investeringar

Österåkers kommun arbetar med en tioårig investeringsplan. Planen visar behovet av investeringar utifrån ett verksamhetsperspektiv och politiska ambitioner. Den anslagsfinansierade investeringsramen beslutas inför varje budgetår av Kommunfullmäktige. Kommunfullmäktiges budget utgör därmed en gräns för omfattningen av investeringarna i verksamheten. Den preliminära investeringsbudgeten för 2026 är beräknad till 115 mnkr (netto). Fördelning av preliminära investeringsmedel framgår av bilaga 4.

Anslagsbindningen för investeringsbudgeten är på projektnivå, där ett projekt kan omfatta ett enskilt objekt, till exempel en gång- och cykelväg i ett visst område, och kan påverka flera budgetår. Kommunstyrelsen beslutar i sin verksamhetsplan om investeringsutgifter per projekt med hänsyn tagen till projektets fulla löptid och beslutad budget per projekt. Detta sker efter dialog med förvaltningarna om verksamheternas investeringsbehov. Eftersom investeringar verkställs vid olika tidpunkter under året kan ett budgeterat objekt helt eller delvis skjutas upp till kommande år. En sådan förändring ska fastställas av Kommunstyrelsen.

Vid framställning av investeringar skall motiveringen, samt drift och underhållskalkyl för budget- och planår tydligt framgå. Inköp överstigande ett prisbasbelopp och en ekonomisk livslängd överstigande tre år ska räknas som investering.

Investeringarna ska, utifrån den ekonomiska målsättningen, finansieras med överskott från den löpande verksamheten. Enligt ett av de finansiella målen ska mandatperiodens anslagsfinansierade investeringar vara självfinansierade. Investeringsutrymmet för budget 2026 och planåren 2027–2028 har beräknats utifrån denna målsättning.

4.2 Exploateringsfinansierade investeringar

Att exploatera innebär att förnya användningen av mark genom att bygga bostäder, kontor, industrier och gator. I nya områden bygger oftast kommunen gatunät, parker och andra allmänna anläggningar, medan byggherrarna bygger bostäder och industrier. Vägar och andra anläggningar som ägs av kommunen efter exploateringstidens slut ingår i kommunens investeringar. När infrastrukturen är klar tas ersättning ut av byggherrar och boende.

En exploateringsplan för perioden 2026–2028 ska tas upp i Kommunstyrelsens verksamhetsplan. Planen ska innehålla utförlig beskrivning avseende planerat bostadsbyggande och infrastruktur-anläggningar, samt kalkylering av exploateringsverksamhetens påverkan på kommunens kassaflöde och framtida ekonomiska åtagande i form av drift och underhåll.

Intäkter och kostnader för exploateringsverksamheten matchar oftast inte varandra under ett verksamhetsår. Exploateringsersättningar och försäljning av tomtmark, intäktsredovisas i sin helhet när intäktskriterierna är uppfyllda. Det innebär att intäkterna varierar över tid och kan vissa år vara betydligt högre än andra. Anläggningstillgångarna tas upp i kommunens anläggningsregister och genererar kapitalkostnader genom att de skrivs av under tillgångens nyttjandeperiod. Intäkterna ska stärka kommunens egna kapital i syfte att möta de kapitalkostnader som anläggningstillgångarna genererar. Intäkterna beaktas i kommunens kassaflöde, men budgeteras inte med i den löpande driftbudgeten.

4.3 Kapitalkostnader

Kapitalkostnader består av avskrivningar och internränta. Avskrivningar och internränta bokförs på nämndnivå och motsvarande internränta återfinns som intäkt på en central post i resultatbudgeten. Internräntans syfte är att sätta ett pris på kapitalbindningen när kommunen investerar. Nämnderna betalar

internränta baserat på anläggningarnas bokförda värde, vilken intäktsförs på en central post i resultatbudgeten. Kapitalkostnader beräknas uppgå till cirka 93 mnkr 2026.

De totala avskrivningarna för investeringar beräknas uppgå till cirka 51 mnkr för 2026. För 2027 och 2028 uppgår avskrivningarna preliminärt till 55 mnkr respektive 60 mnkr.

Kommunen följer Rådet för Kommunal Redovisning (RKR) och tillämpar komponentavskrivning. Avskrivningsmetoden ska avspeglar hur tillgångars värde förbrukas. Det innebär att hänsyn ska tas till skillnader i förbrukning och nyttjandeperioder av betydande komponenter i en materiell anläggningstillgång.

En samlad bedömning av internräntan görs dels utifrån SKR:s rekommendationer, dels utifrån kommunkoncernens helägda bolags räntor för innevarande år. Preliminär internränta för 2026 beräknas i direktivet till 2,8 procent, men kommer att revideras inför slutlig budget.

5 Främjande och förebyggande arbete, samt civil beredskap

Redan i direktiven för 2026 görs vissa strategiska resursförstärkningar och prioriteringar för att ge nämnder och verksamheter goda förutsättningar att planera och förbereda sig inför 2026. Särskilt två områden lyfts fram som prioriterade inför det kommande året: främjande och förebyggande arbete, samt civil beredskap. Dessa områden bedöms ha stor betydelse för kommunens långsiktiga hållbarhet, trygghet och robusthet i ett förändrat omvärldsläge.

5.1 Främjande och förebyggande arbete

Under 2024 tog kommunen tagit viktiga steg för att stärka det främjande och förebyggande arbetet. Ett program för social hållbarhet och folkhälsa antogs, och en fördjupad lägesbild av brottsligheten i Österåker togs fram med tillhörande handlingsplan.

Samtidigt som Österåkers kommun fortsatt har en låg andel anmälda brott jämfört med både länet och riket, visar lägesbilden att brottslighet bland unga ökar, särskilt i åldersgruppen 8–14 år. Denna utveckling följer en nationell trend där allt yngre barn dras in i gängrelaterad kriminalitet.

Forskning visar entydigt att tidiga insatser ger bäst effekt – både ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och för att minska individuellt lidande. En kartläggning har därför genomförts under våren 2025 för att identifiera redan befintliga tidiga insatser, samt förbättringsbehov. Kartläggningen visar att Österåker redan har många goda initiativ, men att det saknas en gemensam, samordnad struktur.

Mot denna bakgrund föreslås ett införande av modellen *Backa barnet*, baserad på en framgångsrik skotsk modell som även används i flera svenska kommuner. Modellen syftar till att skapa ett samordnat arbete för tidiga insatser mellan skola, förskola, socialtjänst, kultur och fritid, samt i samverkan med polis och region.

Resursförstärkning:

- 2 mnkr avsätts årligen under budget- och planåren för att möjliggöra implementering av modellen
- Medlen ska användas till projektledning, samordning och kompetenshöjande insatser för berörd personal

För att ytterligare förstärka arbetet mot välfärdsbrott, förlängs även den tidigare beslutade prioriteringen om 0,5 mnkr till Miljö- och hälsoskyddsnämndens arbete för förstärkt

samverkan med polis i ytterligare två år.
Prioriteringen kommer att utvärderas under 2027.

5.2 Civil beredskap

Omvärldsläget präglas av ökad geopolitisk oro och säkerhetspolitiska spänningar. Rysslands krig mot Ukraina, utvecklingen i Sveriges närområde och EU:s gemensamma försvarsambitioner ställer nya krav på Sveriges kommuner att stärka sin civila beredskap.

Österåker har sedan tidigare en väl etablerad krisberedskap, vilket visade sig under pandemin. Men i dagens läge krävs mer än så – kommuner och regioner ska också uppnå en grundläggande förmåga till civilt försvar. Detta innebär att kunna upprätthålla samhällsviktiga funktioner och skydda den civila befolkningen även i situationer av krig eller allvarliga störningar. Arbetet kommer att vara ett prioriterat område under budget- och planår, och involverar hela kommunkoncernen.

Resursförstärkning:

- 10 mnkr avsätts 2026 för investeringar som ska stärka Österåkers civila beredskap och ytterligare 20 mnkr kommer att avsättas under planåren

Medlen ska användas för att:

- Säkerställa försörjning av vatten, el och livsmedel till kommunala verksamheter
- Stärka robustheten på utpekade samlingsplatser dit invånare kan ta sig vid kris
- Inköp av material och utrustning som krävs vid kris- och beredskapssituationer

5.3 Övriga prioriteringar

Utöver ovan nämnda prioriterade områden, samt den generella indexuppräknings om 1,6 procent, genomförs även andra förstärkningar för att säkerställa kommunens långsiktiga utvecklings- och anpassningsförmåga:

- Uppdatering av befintliga system, införande av nya digitala moduler, samt stärkt säkerhet i kommunens servermiljö
- Anpassning av kommunfullmäktigesalen inför ett utökat antal mandat efter valet 2026
- Utveckling av en mer behovsanpassad resursfördelningsmodell inom LSS med nivådifferentiering, där resurser fördelas utifrån individens stödbehov för att öka rättssäkerhet och effektivitet
- Utöka friskvårdsbidraget med 1200 kr per medarbetare, till 3200 kr.

